

Archivum: 94

Egyetem rendszer előző kiadásai:

1927/28 évben	Láda	3.803.400.-
1928/29 " "		4.204.290.-
1929/30 " "	Kitétel	4.520.530.-
1930/31 " "	Lapsz.	4.294.500.-

az első hitelcsökkentés 5%-os mértékben

1930/31 évben mulatkozók 226.030.- pengővel.

a második hitelcsökkentés az 1930/31 év kezdetén, és a
 közzétett rendeltetési alapján 10%-os mértékben

429.450.-

Egyetem rendszer kivüli kölcsönök kiadásai:

1927/28 évben	2.862.900.-
1928/29 " "	1.862.900.-
1929/30 " "	1.862.900.-
1930/31 " "	1.76.980.-

az első hitelcsökkentés már az 1929/30 év
 kezdetén megfordult

23.982.- pengővel,

amely összeg azután a kölcsönökkel szemben nem je-
 lentkezett, mert a közzétett rendeltetési
 alapból.

a második hitelcsökkentés 1930/31 évben az
 1929/30 év eredeti hitel 5%-ával fordult
9.310.- pengővel.

a harmadik hitelcsökkentés az 1930/31 év közzétett
 kölcsön rendeltetési alapján

26.780.- pengő

Raktos Péter

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

A kir.m.Pázmány Péter tudományegyetem háztartása évtizedek óta nélkülözi a gazdaságos beosztás és a tervszerű előrelátás lehetőségét. Ennek oka, eltekintve a háboru okozta gazdasági nehézségektől, elsősorban az egyetem gazdasági igazgatásának elavult szervezete volt. A gazdasági hivatalnak 1887-ből való szervezeti szerinti szabályzata szerint ott egyetemi végzettségű ember nem volt és sem műszaki sem orvosi feladatok elvégzésére és megoldására megfelelő képesítésű szakember nem állott rendelkezésre. Az egyetem háztartásának növekedésével és a háboru utáni gazdasági nehézségek fellépésével nyilvánvalóvá lett, hogy a feladatok felülmulják a gazdasági hivatal képességeit. Ehhez járult egyesek megtevélyedése, ami a gazdasági hivatal reorganizálására és az 1928. évi 75.000 Vkm. sz. rendeletei volt mai szervezetének megállapítására vezet. Az új szervezet megalkotásával egyidejűleg Nagyméltóságod azt az álláspontot méltóztatott elfoglalni, hogy a legtökéletesebb szervezeti igazgatóság is csak akkor tud gazdasági rendet tartani, ha reális költségvetési hitellel rendelkezik. Ezért a tudománypolitikai ügyosztály akkori főnöke az egyetem szükségleteinek a részletekbe menő vizsgálata alapján kimerítően indokolt számításokat készített és terjesztett nyomtatásban Nagyméltóságod elé arról, hogy egyetemünk dologi szükségletei az egyetem adott méretei közt milyen összegből fedezhetők. A memorandum bizonyítja azt, hogy az akkor érvényben

./.

lévő 1927/28. évi költségvetésben a rendes kiadások 2. rovatán előirányzott 3,803.400 P teljesen elégtelen és helyette 4,728.787 P. a valódi szükséglet. Meg kell ehhez jegyeznünk azt, hogy ez a számítás számolt az u. n. kis kasszá-
nak továbbra való fennmaradásával és az ágy és ruhanemű be-
szerzésére, az épületek fenntartására és tatarozására szolgáló hiteleket akként számította, hogy azok csak abban az esetben tekinthetők reálisnak, ha az éveknek hosszabb során át rendelkezésre állnak, és több évre elosztott program keretében tudják csak biztosítani az e téren fennálló hiányok fokozatos kiküszöbölését és újabb káros és végeredményben nem gazdaságos újabb leromlás/ elhárítását. Nagyméltóságod ezt a memorandumot nemcsak egyetemünkkel, hanem a pénzügyminiszter urral is közölni méltóztatott és annak hatása alatt Nagyméltóságod is a pénzügyminiszter ur is elismerték az emelés szükségességét. A hitel megfelelő emelése egyszerre nem volt ugyan lehetséges, de az 1928/29. évi költségvetésben az előirányzat 4.204.290, az 1929/30. költségvetési évben pedig 4,520.530 P-re emelkedett. Tehát az 1929/30. évi előirányzat sem érte még el a részletes számítások alapján kimutatott reális szükséglet teljes színvonalát és különösen nem tette még lehetővé az elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire fordítható hitel kellő emelését. Mégis ez az 1929/30. évi előirányzat, ha normál költségvetésé lett volna, amelyre az évek során át lehet számítani, bár igen szűkös, de már rendszeres háztartást tett volna lehetővé annak következtében, hogy az egyetem gazdasági igazgatásának új szervezete /:minisztériumi tapasztalattal rendelkező gazdasági igazgató, orvosvezetés alatt álló élelmezési osztály, gépészmérnök vezetés alatt álló műszaki osztály, intézeti költségvetések életbeléptetése, az egyetemi gyógyszerár számára kiadott új szabályzat útján: / jelentékeny fokozni tudta a gazdaságosságot az egyetem háztartásában és a teleknek aránylag enyhé-
valta a fűtési előirányzat háztartást lehetővé tette

Az egyetem gazdasági igazgatásának ujjaszervezésében és az egyetem költségvetési előirányzatának megindult szanálásában egyetemünk és amint az eredményekből következtetni is lehet, a pénzügyminisztérium is azta benyomást nyerték és azt a reményt merítették, hogy az egyetem gazdasági tekintetben való gondozása terén az élet alapos ismeretén és a gazdasági szükségzserőségek elfogadásán alapuló objektív és szakszerű új irány nyert végre hosszú késedelem után megalapozást.

Ezzel szemben az történt, hogy már az 1929/30. évi költségvetési törvényben megszavazott összegek az egyetem számára nem bocsáttattak esorbittatlanul rendelkezésre, hanem pengő levonattott, az 1930/31. évi költségvetési előirányzat már ugy készült, hogy az államháztartás általános helyzetére való hivatkozással lineálishan 5%-os csökkentés volt előírva és így az előirányzat 4,294.500 P-re csökkentetett, 1930. év decemberében pedig egyetemünk teljes megdöbbenésére az az utasítás érkezett a gazdasági igazgatósághoz, hogy a folyó évre a költségvetési törvényben megszavazott előirányzat-nak kb. 10%-át, 456.430 P-t kell az év második felében megtakarítani, ami azt jelenti, hogy egyetemünk Dologi kiadásaira ebben az évben csak 3,838.070 P marad, ami azt jelenti, hogy a költségvetési hitelkeret vissza esett a szanálási akció kiindulási pontjára, amikor az 1927/28. évi költségvetésben 3,803.400 P volt előirányozva .

A szanálási akció elején nyiltan méltóztatott azt a helyes álláspontot elfoglalni, hogy a szanálás egyedül a szervezet átalakításával el nem érhető hanem egyuttal reális hitelkeretek is szükségesek. A két feltétel közül az utóbbit Nagyméltóságoá azóta az egész fejlődés visszasorvasztásával elejteni méltóztatott, aminek eredménye egyetemünk háztartásának ujból való megrendülése és ez kényszerit bennünket, arra, hogy ezzel az új helyzettel

szemben határozott óvást emeljünk és annak bekövetkezéséért és következményeiért a teljes felelősséget Nagyméltóságodra tisztelettel áthárítsuk.

Dologi kiadásaink költségvetési fedezése ~~kor~~ ugyanis ugyanoda szorítottatott vissza, ahol a szanálási akció az egyetem gazdasági igazgatásának akkori összeomlása után kiindult. Az új helyzet azonban a felelősség tekintetében ennek dacára rendkívüli mértékben különbözik a korábbtól az által, hogy az egyetem ma a modern üzemtechnikai kívánalmak színvonalán álló módon gazdálkodik, a gazdaságosságot a fogyasztás minden terén /:fűtés, világítás, víz, élelmezés, gyógyszer stb.: / igen nagy mértékben fokozta, bevételeit erélyesen behajtja és az összeomláskor fennállott nagy hátralékokat a normálisra csökkentette, ~~és~~ a klinikákon és nagyobb intézetekbe bevezette az intézeti költségvetés rendszerét, amely nélkül a fogyasztás ökonomikus alakítása a fogyasztók anyagi érdekeltségének hiányában nem biztosítható és a gazdasági igazgatóság mint utalványozó hatóság mellé rendelt számvevőség oly részletes és hiteles számadásokat és kimutatásokat vezet, hogy azokból az összes gazdasági szempontból lényeges tények és minden nemű kalkulációhoz szükséges hiteles adatok ma már rendelkezésre állnak és azokból bizonyítható a tervszerűségnek és fegyelemnek a gazdálkodás terén az egyetem minden szervénél való állandó érvényesülése. És a múltban ez hiányzott. Az egyetem a múltban nem tudta igazolni sem szükségleteinek reális nagyságát sem fogyasztásának és bevételei biztosításának kifogásolhatatlan rendjét. Ez ma meg van és az egyetem csak örömmel üdvözlé, ha a Legfőbb Állami Számvevőszék bármikor tartandó vizsgálat útján ezt ellenőrizné.

Ez a változás világos bizonyítást talál a következő tényállásban is. Az egyetem háztartásának vitelehez u.m. minden háztartáshoz, améreték és életszínvonal

által meghatározott összeg kell. Ha ez az összeg nem áll rendelkezésre, annak következménye kettős irányban érvényesülhet: vagy fenntartjuk a korábbi méreteket és életszínvonalat, ami adósság csinálásra vezet, vagy alkalmazkodunk a redukált kerethez, de akkor csökkenteni kell a méreteket és az életszínvonalat. A szanálás előtt és a régi gazdasági szervezet mellett az egyetem költségvetési előirányzata többnyire nem volt reális, de nem is mindig nyugodott megtámadhatatlan számításokon a szükséglet megállapítása és rendszer volt a hitelkeretek túllépése, adósság csinálás, ami azt tette szükségessé, hogy minden untalan póthitelért kellett a pénzügyminiszterhez fordulni és ezért a gazdálkodásért a felelősséget a vallás-és közoktatásügyi miniszter mindig át tudta hárítani az egyetemre a pénzügyminiszter előtt. Az utolsó szanálás és az új szervezet életbeléptetése azonban a helyzet megfordult: az egyetem modern üzemtechnika szerint működő és fegyelmezett háztartásához méltóan a mindenkori hitelkeretekhez alkalmazkodik, és mivel Nagyméltóságod a hitelkereteket az utóbbi években fokozatosan kénytelen sorvasztja, az egyetem/arányosan csökkenteni méreteit /:pl. a volt IV. belklinika épülete teljesen üzemen kívül van és az összes klinikák kénytelenek az évi betegápolási napok számát oly arányban csökkenteni, hogy az élelmezés és gyógykezelési költségek az előirányzat keretében maradjanak. Ma tehát a költségvetés minden csökkentésére az egyetem háztartása automatikusan reagál, rendjét változatlanul fenntartja, adósságot nem csinál, gazdálkodásáról eredménnyel, igazságosan felelőssé nem tehető és így a költségvetés minden redukeciójáért a teljes felelősség a minisztériumon nyugszik.

II.

Hogy a költségvetés csökkentésének jelentőségét megítélhessük, vizsgálunk kell annak hatását az egyetem működésére.

Az egyetem Dologi szükségletei közt vannak me-

revek, mint pl. az épületek fenntartása, az ezzel kapcsolatos fűtés, világítás és vízfogyasztás és jórészt az irodai szükségletek és a berendezés pótlására és javítására szolgáló amugy is szükség összegek. És viszont vannak elasztikusak, elsősorban az élelmezés és a gyógyszerfogyasztás, amelyek egyenes ~~egy~~ arányban változnak a betegápolási napok számával. Ezenkívül vannak tételek, amelyek a tanítás és a tudományos kutatás szükségleteihez igazodnak, elsősorban az elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteinek hitelle. A betegszám változtatásával tehát ez sem befolyásolható. Nyilvánvaló tehát, hogy az egyetem adott méretei között a költségvetési előirányzat nem önkényes megállapítás tárgya, vagy a kormány hatalmi ténye, hanem rideg számok kérdése. A fogyasztási egységeknek és a beszerzési egységáraknak szorzata és az így nyert tételeknek összeadása. Nagyobb arányú csökkenés nem érhető el másként, mint elsősorban a legnagyobb tételnek, az élelmezésnek a csökkentésével és az épületek álladékat veszélyeztető, tehát gazdaságos szempontból a kitűzött céllal ellentétes eredményre vezető, mert előbb utóbb nagyobb befektetést okozó elhagyásával.

Az utolsó két évben a kormány az a korábban példa nélkül való eljárást követi, hogy a megszavazott költségvetésben megállapított összeget tavaly 5, az idén 10%-ának megtakarítását váratlanul, az év közben rendeli el. Ez a tervszerű beosztást és az elmaradás esetén kisebb kárt okozó tételek kiválasztását lehetetlenné teszi és azon az egyetlen úton érhető csak el, hogy a legkönnyebben szabályozható tételnél, a betegek felvételének korlátozása útján az élelmezésnél és gyógyszerfogyasztásnál kell az egész megtakarítást produkálni. Ennek azonban nemcsak a tanítás céljára és szocialis szempontból igen súlyos a kihatása, hanem alkalmatlan eszköz államháztartási szempontból is azért, mert a betegápolási költség az egyetlen kiadási tétel az ápolási díj révén nagyrésztben fedezetet talál. Az élelmezési és gyógyszerfogyasztási hiteleknek a többi

tétellel szemben nagyobbarányú csökkentése az egyetem bevételeinek és így az államkincstár jövedelmeinek is arányos csökkentésével jár, tehát nem éri el a kiadások megszorításának fő-célját, az állam háztartási mérleg javítását. Mint az előadottakból kitűnik ez szükségszerű következménye a kormány ama rendelkezéseinek, hogy az egyetem költségvetését a realitás alá szorítsa és hozzá a helyzet tanulmányozása nélkül lineáris redukciókat rendel el és azokat is részben évközben. De nyilvánvaló, hogy ez az állapot a köz érdekeinek és magának a takarékoság elvénél is nagy kárt jelent és az egyetem tanári karára és egész személyzetére oly lesúlytó kihatású, hogy az munkaképességüket bénítja és korlátozza, ami további passiv tétel annak a gazdálkodásnak mérlegében. Az egyetem feladata hogy a tudományt művelje és tanítson, a klinikák még ezenfelül gyógyítanak is. A kormányzás hatáskörében tartozik az előrelátás és a munka nyugodt feltételeinek biztosítása, hiba mindkét oldalon lehetséges. A múltban az egyetemnek állandó súlyos ódiomot kellett adósságaiért, gazdálkodásának tökéletlenségeiért viselnie, bár azt is annyival igazságtalanul, hogy gazdasági szervezetét önmaga nem reformálhatta. Most azonban felemelt fővel állíthatja, hogy ezekkel a szemrehányásokkal nem illethető, az újabb redukciók után maradó hitelkeret azonban már létminimum alatt van, súlyos sebeket kap és nincs meggyőződve arról, hogy ezek a sebek előrelátással és helyes kormányzati politikával is elháríthatatlanok lettek volna. Egyetemünk súlyos lelki válságát nagymértékben növeli a következő két körülmény. Egyrészt látva ezeket a hibás és szükségtelenül károsító kormányzati intézkedéseket, attól kell tartania, hogy ezek a reális viszonyok negligálásából származó a jövőben folytatódni fognak és a hibáknak korlátlan lehetőségei vannak. Másrészt az egyetem évek óta súlyosan érzi annak következményeit, hogy Nagyméltóságod tudománypolitikai koncepciójában a háttérbe van szorítva. Panaszainak jogoságát Nagyméltóságod is elismeri, de amikor tudományos

szükségleteinek kielégítését kéri, akkor Nagyméltóságod arra utal, hogy erre a Székesfővárost kellene igénybevenni. A Székesfőváros azonban ezzel szemben tiltakozik, egyetemünk tehát erről az oldalról sem kap semmit.

Ezért kénytelen egyetemünk tanácsa ezt a súlyos helyzetet a m.kir. kormány, a felsőház és képviselőház tagjai és a magyar társadalom egésze előtt feltárni, hogy a kormánytevégyzetes eljárásában megállásra bírja, vagy ha erre szava erőtlennnek bizonyulna, elhárítsa magáról a történelmi

k

szükségleteinek kielégítését kéri, akkor Nagyméltóságod arra utal, hogy erre a székesfővárost kellene igénybe venni, de a székesfőváros ezzel szemben tiltakozik. Amikor az egyetem egyes intézeteinek vagy klinikáinak megfelelő elhelyezése érdekében egy-egy épület emelését kéri, ezzel szemben Nagyméltóságod nagyvonalu elgondolással azt helyezi számára kilátásba, hogy az építendő Horthy Miklós hid budai hídfőjénél az egész egyetemnek amerikai méretű grandiózus méretekben való új elhelyezését tervezi, de annak megvalósítási lehetőségei a nagy költségeknél és vele kapcsolatban szükséges épületek tranzakciók nehézségénél fogva az államháztartás mai nehézségi viszonyai közt elérhetetleneknek látszanak. Mindkét elgondolás ugyanolyan, hogy egyetemünket évek sorára megfosztja említett fontos szükségleteinek kielégítésétől, aminek elhalasztását pedig igen nehezen viselheti el, mégis az egyetem ezért a nélkülözésért kárpótlást remélhet e nagyjelentőségű koncepciók megvalósulásától. De azoknak a száma akik e két koncepció megvalósíthatóságában mindvégig kételkedtek, szükségszerűen nagyon megnövekszik, nemcsak az egyetem, hanem a közvélemény körében is az egyetemi költségvetés tekintetében tett mostani hibás kormányzati intézkedések látára. A költségvetési tekintetben tett újabb kormányzati intézkedések káros és /^{hibás} volta a fentiekből kétségtelenül kitűnik, de ha a kormány ebben hibázott, nem téved-e ez utóbbi két nagyjelentőségű elgondolás lehetőségeinek megítélésében is? És az egyetemnek e súlyos és alaposnak látszó kételyei közt belenyugodnia organikus fejlesztése állandó megtagadásába akkor, amikor rendes hiteleinek tervszerűtlen redukálása, egyéb életfeltételeiben is megtámadja, lehetetlen.

Ezért kénytelen egyetemünk Tanácsa ezt a súlyos helyzetet a m. kir. kormány, a felsőházi és képviselőház tagjai és a magyar társadalom egésze előtt feltárni, hogy a kormányt e végzetes úton megállásra bírja, vagy ha erre szava erőtlennek bizonyulna.

felelősséget azért, hogy ennek a politikának súlyos hatásai alatt szenvedett súlyos sebeire a felelős tényezők és a közvélemény figyelmét még kellő időben fel nem hívta .

Egyetemünk Tanácsa a m.kir.kormányhoz, a felsőház és képviselőház tagjaihoz és a magyar társadalomhoz intézett külön memorandumban fejtette ki azokat a halaszthatatlan szükségleteit, amelyeknek kielégítését az állami beruházásokra a közeljövőben fordítható hitelekkel 1935. ben bekövetkező 300 éves jubileuma alkalmából is kéri. Most pedig amikor az 1931/32. évi költségvetésben megállapított hiteleinek 10%-os váratlan csökkentése létfeltételeiben támadja meg, ebben az újabb memorandumában fordult a fent említett magas tényezőkhez és tisztelettel kívánja a következőket:

1. / az egyetem háztartása oly nagy szervezet hogy az bizonytalan gazdasági keretek közt racionalisan nem vezethető. Ezért a költségvetési év közben előírt hitelkorlátozások betartásáért felelősséget nem vállalhat.

2. / Az egyetemnek ~~mag~~ ~~szükségletei~~ szükségletei szabatosan meghatározhatók, azoknak szakszerű és részletes átvizsgálása alapján némely tételek már kormányzati elgondolás alapján esetleg módosíthatók, de az egyetem viszonyainak megvizsgálása nélkül való lineáris redukció sem az idén sem máskor normális gazdasági viszonyok és állandó értékű pénz mellett végre nem hajtható.

3. / Az egyetemnek 1930/31. évi költségvetése már a 10%-os redukció nélkül is alatta volt minimális szükségleteinek. Ezért kéri, költségvetésének újból reális megállapítását .

4. / A racionalis gazdálkodás érdekében kéri, reális normálköltségvetés megállapítását és annak az egyetem méretei és a nagykereskedelmi index változatlan-sága esetére legalább 5 évre való biztosítását, hogy ezáltal tudományos felszerelésre, fehérneműre és épület tatarozásra fordítható hiteleinek tervszerű program alapján

való legjobb kihasználását elérhesse.

5. / Kéri költségvetésében a nettó rendszer alkalmazását, ha ez által könnyebben elérhető reális szükségleteinek állandó biztosítása.

6. / Végül kéri, hogy a Legfőbb Állami Számvevőszék tartson vizsgálatot az egyetem gazdasági igazgatóságánál, hogy ilymódon megtámadhatatlan bizonyítéka legyen híi szakszerű és modern gazdálkodásának és ezen az alapon megkívánhassa, hogy gazdasági szükségletei tekintetében a kormány intézkedései mindenkor üzemi és tanulmányi viszonzainak alapos ismerete alapján a realitás követelményeinek állandó szemelőtt tartásával tétessenek és ez által az egyetemnek az a normális óhaja teljesülhessen, hogy rendszer működésének anyagi feltételéért való küzdelme ne bönítsa ~~sz~~ hivatásának, a tudomány művelésének és az oktatásnodaadó szolgálatában.

Fogadja Nagyméltóságod igaz tiszteletünk kifejezését.

Budapest, 1931. január hó